

בבית המשפט העליון

בע"מ 791/20

לפני: כבוד השופט נ' הנדל

המבקש: פלוני

נגד

המשיב: היועץ המשפטי לממשלה

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי
מרכז-לוד מיום 1.1.2020 בעמ"צ 9956-11-19

בשם המבקש: עו"ד אחיקם גריידי

בשם המשיב: עו"ד איילת עומר ליפשיץ

החלטה

1. מונחת לפני בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (עמ"צ 9956-11-19; השופטות מ' ברנט ו-ו' פלאוט, והשופט צ' ויצמן), אשר הותיר על כנו את פסק הדין בו הכריז בית המשפט לענייני משפחה בראשון לציון (אמ"צ 7932-02-16; סגנית הנשיאה ר' מקייס) על בנו הקטין של המבקש כבר אימוץ כלפיו, לפי סעיף 13(א)(7) לחוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981, וצמצם את תוצאות האימוץ – כך שהמבקש יוכל לפגוש את בנו 3 פעמים בשנה.

השתלשלות האירועים וטענות הצדדים

2. הקטין שעניינו עומד לפנינו נולד בחודש יוני 2015. סמוך ללידתו הוא הוצא ממשמורת הוריו, ולאחר אשפוז קצר הועבר למסגרת חסויה. בחודש אוקטובר 2015 ניתן פסק דין המכיר באבהות המבקש – רווק, יליד 1958 – על יסוד תוצאות בדיקת רקמות

שערך. חודש לאחר מכן, מסר המבקש לאנשי השירות למען הילד שהוא מעוניין לגדל את הקטין, בסיוע בני משפחתו – ולחלופין, להותיר אותו בבית הילדים עד שיגיע לגיל שבו יוכל המבקש לשאת לבד בעול גידולו. דא עקא, המבקש ניתק את הקשר עם השירות, וחידש אותו רק לאחר הגשת הבקשה להכרזה כבר אימוץ ביום 3.2.2016 (אם כי, בחודש ינואר 2016 הוא הגיש תובענה נפרדת בענייני משמורת וזמני שהייה). לאחר הגשת הבקשה, הציג המבקש מספר תוכניות לגבי גידול הקטין. תחילה, הציע כי בני משפחתו יסייעו לו, אך בהמשך התברר כי חלקם אינם מעוניינים בכך – ולאחרים אין אפשרות מעשית לעשות זאת. לאחר מכן, טען כי הוא מסוגל לגדל את הקטין בכוחות עצמו, אך ביום 30.3.2016 (שבוע לאחר שהעלה הצעה זו), שינה את טעמו וביקש לגדל את בנו יחד עם בת זוג אותה הכיר חודשיים קודם לכן. גורמי הרווחה החלו לבחון את ההצעה, אך ביום 4.4.2016 – למחרת פגישה משותפת, שבה נוצר הרושם כי בת הזוג מבקשת "לגדל את הקטין שלא בשיתוף פעולה עם [המבקש]" – הסיר אותה האחרון מסדר היום. בהמשך, טען המבקש (שהחל לבקר את בנו על בסיס שבועי בחודש מרץ 2016) כי הוא מסוגל לגדל את הקטין בכוחות עצמו, תוך הסתייעות בבני משפחתו ובגורמים חיצוניים, והשתלבות בקורסים שבהם ילמד כיצד לעשות זאת.

ביום 8.6.2016 מינה בית המשפט לענייני משפחה מומחה לצורך בחינת המסוגלות ההורית של הורי הקטין, ובהמשך הורה על העברת הקטין לאלתר למשפחת אומנה זמנית – תוך שהוא מציין כי טוב יעשה המשיב אם יבחן את התאמת המשפחה "לטווח ארוך, לאור האפשרות כי בירור ההליכים ידרשו זמן לא קצר". ביום 2.11.2016 ניתן, בהסכמת אם הקטין, פסק דין המכריז עליו כבר אימוץ כלפיה – וביום 7.6.2017 (כשנה לאחר מינויו) הגיש המומחה חוות דעת לגבי המסוגלות ההורית של המבקש.

בחוות הדעת, קבע המומחה כי למרות המוטיבציה העזה שהפגין המבקש, הוא נעדר מסוגלות לגדל את בנו בכוחות עצמו. זאת, נוכח יכולתו הקוגניטיבית, וקשייו בבוחן המציאות, בעיבוד רגשות ו"בתחום הבינאישי" – לצד המורכבות הייחודית בעניינו של הקטין, הסובל מהנטישות שחווה וזקוק לסביבה "יציבה, עם כוחות ועם יכולת להיות קשובה לצרכיו הרגשיים וההתפתחותיים". אף על פי כן, נקבע באותו שלב שאין לשלול את האפשרות שטיפול רגשי, תמיכה משפחתית והסתייעות בהדרכה הורית יאפשרו למבקש לפתח מסוגלות כזו. לפיכך, המליץ המומחה להפנות את המבקש לקבלת הדרכה מתאימה, ולשוב ולהעריך, בחלוף שנה, את מצב הקטין, ואת התועלת שהפיק המבקש מן ההדרכה (ומן המסגרות הטיפוליות הנוספות). בינתיים, הוסיף המבקש לקיים את מפגשיו השבועיים עם הקטין, ומדיווחי העובדת הסוציאלית לפי חוק האימוץ עולה כי קיים ביניהם קשר "חם [...] טוב ומשמעותי", וכי הקטין נהנה מהשהות עם אביו. עם

זאת, המפגשים מתנהלים לפי תוכנית שהמבקש הכין מראש, הם נטולי הבנה והיענות לצורכי הקטין, וההדרכה שליוותה אותם הופסקה עקב חוסר עניין והפנמה מצד המבקש.

ביום 9.7.2018 הגיש המומחה מטעם בית המשפט חוות דעת משלימה, שבה מסר כי המבקש לא פעל בהתאם להמלצותיו, ונמנע מקבלת טיפול רגשי והדרכה הורית. בנסיבות אלה, הוא המליץ להכריז על הקטין כבר אימוץ כלפי המבקש, אשר –

”מפאת מצבו הקוגניטיבי הנפשי הלא בשלים, גילו המתקדם וככל הנראה התמודדות עם סוגיות הקשורות בבריאות, העדר עורף משפחתי והעדר נסיון בגידול ילדים וכן קשיים בהפנמת ההדרכה, אינו יכול לגדל את הקטין. גם בבדיקה שנערכה לצורך השלמה לחוות הדעת התרשמנו שלאב אין תובנה למצב ובפרט לצרכי הקטין”.

במהלך הדיון שהתקיים ביום 13.1.2019 הבהיר המומחה כי המלצתו מבוססת על מכלול המאפיינים האמורים, ולא על אי שיתוף הפעולה של המבקש כשלעצמו. לדבריו, הניסיון לשלב את המבקש בטיפול והדרכה נועד “לבדוק כל שביב של תקוה שיכולים לתת אינדיקציה אחרת” לגבי מסוגלותו ההורית (עמ’ 3, ש’ 97-100 לפרוטוקול) – אלא שניסיון זה כשל, והמבקש הוכיח שאינו מסוגל להירתם לתהליך (שם, עמ’ 7, ש’ 236-238). המומחה הוסיף כי בנקודת זמן זו, השתלבות בהדרכה הורית לא תוכל לשנות עוד את התמונה הכללית – המבוססת על נתונים שחלקם אינם ברי שינוי – אלא רק להשליך על סוג האימוץ.

3. באמצע את המלצת המומחה, קבע בית המשפט לענייני משפחה כי המבקש “נעדר כל יכולת לספק את כלל צרכיו של הקטין [...] הן בהווה והן בעתיד אף בקבלת סיוע מגורמי הרווחה”. צוין כי המבקש אוהב את הקטין ושואף לגדלו, אך למרות שניתנה לו הזדמנות להוכיח מסוגלות הורית הוא לא שיתף פעולה עם גורמי הטיפול, ודחה את הניסיונות לשלב אותו בהדרכה הורית ובטיפול רגשי – תוך גלגול האחריות לפתחם של אותם גורמים. בכך, ובפקפוק שהפגין המבקש עצמו ביכולתו לגדל את הקטין, מצא בית המשפט עדות ברורה ל”חוסר תובנה מוחלט למצבו ולצרכיו של הקטין”. טענות המבקש בדבר פסילתו “בשל נתוניו כאדם ומבלי שניתן לו כל גרף למידה משמעותית”, נדחו – וכך גם ניסיונו לתלות את התוכניות המוקדמות שהציג ב”פחד ותמימות”. משכך, הוחלט כי מתקיימים בענייננו תנאי סעיף 13(א)(7) לחוק אימוץ ילדים, ונקבע כי טובת הילד תומכת אף היא בהכרזתו כבר אימוץ, נוכח הצורך שלו ביציבות ובהורה “בעל יכולות גבוהות שיוכל להכיל” את עולמו הרגשי המורכב. אף על פי כן, נוכח הקשר החם והחיובי בין המבקש לקטין, הסכמת הורי האומנה ועמדת המומחה, הערכאה הדיונית קיבלה את

בקשת המשיב, וצמצמה את תוצאות האימוץ – כך שאופיו יהיה "אימוץ פתוח במתכונת של 3 מפגשים בשנה". זאת, בכפוף לכך שהמבקש ישלים עם ההסדר, "יקבל הדרכה", ויימנע מערעור ביטחון הקטין.

כאמור, בית המשפט המחוזי סמך את ידיו על הכרעת הערכאה הראשונה, ודחה את ערעור המבקש. לדידו, תוצאה זו נגזרת גם מ"מימד הזמן": במהלך ארבע שנים וחצי מאז לידת הקטין, המבקש לא עשה דבר כדי להעצים את מסוגלותו ההורית, ולא ניתן מהשורשים שהיכה הקטין בתקופה זו במשפחת האומנה. על כן, נדחה הערעור, תוך שבית המשפט המחוזי מעיר כי "רשמנו בפנינו הערת ב"כ המשיב כי ישקול בחיוב הרחבת צמצום האימוץ בהתאם לשיתוף הפעולה מצד המערער".

4. מכאן הבקשה הנוכחית, בה טוען המבקש כי לא הוכח חוסר מסוגלותו ההורית – ולבטח שלא נשלל שיפור אפשרי בעתיד הנראה לעין. לטעמו, בתחילת הדרך הוא אכן חשש מאתגר ההורות, ומכאן התוכניות השונות שהציג, וההצעה כי הילד ישהה בבית הילדים עד שיגדל. ברם, מכאן ועד קביעה כי מאפייניו ותכונותיו שוללים ממנו מסוגלות הורית – שמעולם לא ניתנה לו "אפשרות סבירה" לפתח – רחוקה הדרך. המבקש שב וטוען כי גורמי הרווחה "סרבו" לשלב אותו בהדרכה הורית; כי הלחץ וקוצר הזמן במפגשים השבועיים עם הקטין לא אפשרו לו למידה; וכי חוות דעת המומחה מטעם בית המשפט "מוטית ובלתי מקצועית". לדידו, אי הדירות הליך האימוץ, מעמדה החוקתי של הזכות להורות ושיקול טובת הילד, אינם מאפשרים להסתפק במתווה "אבסורדי ומופרך" של אימוץ פתוח, ומחייבים את ביטול ההכרזה על הקטין כבר אימוץ כלפיו. לשיטתו, הכרזה זו עולה כדי עיוות דין חריף המצדיק מתן רשות ערעור, מה גם שהסוגיה "חורגת מעניינם הספציפי של הצדדים דנן, ונוגעת להלכות יסוד בין תחומי משפט שונים".

מנגד, המשיב סבור כי הבקשה – המופנית כלפי קביעות עובדתיות מבוססות של הערכאות הקודמות, ואינה מעוררת שאלה משפטית כללית – אינה עומדת בקריטריונים למתן רשות ערעור בגלגול שלישי. מכל מקום, ב"כ היועץ המשפטי לממשלה סבור כי ההכרעה ראויה גם לגופה, ומדגיש שהיא מבוססת על עמדת גורמי המקצוע – לה יש לייחס משקל רב במיוחד בתיקים המחייבים הערכה לגבי העתיד. לדעתו, טובת הילד תומכת אף היא בתוצאה זו; ניתוק הקטין ממשפחת האומנה עלול לחשוף אותו למשבר נפשי, ולאור סיכויי ההצלחה הדלים של מהלך זה אין לאפשר למבקש להתנסות בהורות "על גבו".

לתשובתו צירף המשיב תסקיר עדכני מטעם העובדת הסוציאלית לפי חוק אימוץ ילדים, ממנו עולה כי הקטין התאקלם היטב במשפחת האומנה, ופיתח תחושת ביטחון בסביבתו הביתית והמשפחתית. לדבריה, המפגשים הקבועים בין המבקש לקטין מבליטים את רצונו של הראשון "להיות נוכח בחיי הילד", והם נעימים לקטין. אולם, גם בשלב זה נמנע המבקש מהשתלבות בטיפול או בהדרכה הורית, "כך שבאי מסוגלותו ההורית שתוארה בתסקירי המפורט לבית המשפט למשפחה הוא לא עבר כל שינוי". העו"ס סבורה כי המבקש "לא עבר הליך משמעותי של תובנה מה צרכי ילד במהלך גדילתו", מעריכה כי "דלות הביקורים תתחדד אף יותר" עם התבגרות הקטין, ומסכמת כי למען בריאותו הנפשית של האחרון יש לאפשר את אימוצו "במשפחה שמגדלת אותו זמן רב כל כך".

הכרעה

5. בפתח הדברים אעיר כי בית המשפט לענייני משפחה פתח את פסק דינו בהבהרה כי "התנהלותו של תיק זה היתה חריגה ושונה ונמשכה זמן רב" נוכח נסיבותיו הייחודיות (ראו גם פסקה 82 לפסק הדין). הצדדים לא העלו בפנינו טענות בעניין, ואין, אפוא, מקום להידרש לנסיבות הספציפיות של תיק זה. אף על פי כן, על רקע התייחסותו של בית המשפט המחוזי לממד הזמן, מן הראוי להדגיש את חשיבות ההכרעה המהירה בהליכי אימוץ (ראו סעיף 13(ב)(1) לחוק אימוץ ילדים, ופסקאות 9-11 להחלטתי בבע"ס 934/13 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה (9.5.2013)). על בית המשפט להקפיד על ניהול יעיל – לרבות בנוגע למועד הגשת חוות דעת המומחה, ופרק הזמן שמאז ההגשה ועד ההכרעה השיפוטית – ולהימנע ממצב שבו התארכות ההליך תקבע "עובדות בשטח", ותכתיב את תוצאתו.

6. לגופם של דברים – דין בקשת רשות הערעור להידחות, בהעדר עילה למתן רשות ערעור בגלגול שלישי. פסקי הדין של הערכאות הקודמות מנומקים ומבוססים, והתסקיר העדכני מלמד כי לא חל מאז שינוי ממשי במצב הדברים (בנוגע למשקל שעל ערכאת הערעור לייחס לחומר עדכני, ראו חוות דעתי בבע"ס 7204/10 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקאות 9-10 (22.2.2011) (להלן: עניין פלונית), ובדנג"ץ 1892/11 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית (22.5.2011) (להלן: דנג"ץ פלונית)). כפי שציין המשיב, הבקשה דגן אינה מעוררת שאלות משפטיות ממשיות (להרחבה לגבי הקריטריונים המהותיים להכרזה על קטין כבר אימוץ לפי סעיף 13(א)(7) לחוק אימוץ ילדים ראו, למשל, עניין פלונית, פסקאות 7-8 לחוות דעתי; ובע"ס 2709/17 פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקאות 11-13 (7.5.2017) (להלן: עניין פלוני)), ומתמקדת בקביעותיהן

העובדתיות של הערכאות הדיוניות. אולם, למרות הגמישה ביחס לבקשות רשות ערעור בהליכי אימוץ, השגות "ערעוריות" אלה אינן מגלות הצדקה לבירור שיפוטי נוסף ודינן להידחות (השוו, שם, בפסקה 10). לדברים אלה משנה תוקף נוכח המשקל שייחסו הערכאות הקודמות לחוות הדעת של המומחה וגורמי הטיפול, שהרי –

"החוק הטיל על בתי המשפט להכריע האם קמה עילה להכרזת ילד כבר-אימוץ אם לאו וכפי שכבר צוין מדובר בהכרעה מייסרת וקשה כקריעת ים סוף. נראה כי אנו השופטים נתקשה מאוד לקבלה בלא סיועם של המומחים וגורמי הטיפול הרלוונטיים, אשר בידם הכלים המקצועיים להעריך את יכולת התפקוד של ההורה שמסוגלותו ההורית עומדת לבדיקה, כמו גם את צרכיו של הילד המסוים שהכרזתו כבר-אימוץ עומדת על הפרק ואת הממשק בין השניים. על כן, נראה כי בהליך האימוץ ממלאים המומחים וגורמי הטיפול הרלוונטיים תפקיד מרכזי וחיוני ביותר. היטיב לתארו הנשיא ברק [...] באומרו 'שאלת המסוגלות ההורית היא אמנם הכרעה שיפוטית, אך אין היא עניין של ידיעה שיפוטית. ראוי הוא כי בית המשפט יסתמך על חוות דעת מומחים בתחום, מה גם שאלה מבוססות על תשתית עובדתית ענפה ומפגשים מקצועיים מקיפים עם הצדדים לעניין' [...] הלכה היא כי נדרש נימוק כבד משקל המצדיק שלא לאמץ את מסקנותיו של מומחה שמונה מטעם בית המשפט ואת ההמלצות שפירט בחוות דעתו" (בע"מ 1179/13 פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקה 20 (19.8.2013); ההדגשות אינן במקור. ראו גם דנג"ץ פלונית, פסקה 7 לחוות דעתי).

הערכאות הקודמות קבעו כי המבקש קיבל שוב ושוב הזדמנויות לטפח את מסוגלותו ההורית ולהתאחד עם הקטין, אך הוכיח שאין ביכולתו לעשות זאת – והתסקיר העדכני מלמד שהמצב לא השתנה. אין, אפוא, מקום להתעלם מטובת הקטין, שבילה את שנת חייו המכוננת בבית ילדים, ללא דמות הורית קבועה, והצליח לעלות על דרך המלך במשפחת האומנה שהפכה למשפחתו, לשם "ניסוי" כישורי ההורות של המבקש. למעשה, עצם קיום דיון נוסף בעניין, תוך שימור העמימות לגבי עתיד הקטין, עלול לפגוע בו – אף שברור שאין זו כוונת המבקש. בה בעת, צמצום תוצאות האימוץ נועד להבטיח כי הקשר המיטיב בין השניים לא ינותק. אמנם, קל להבין את תסכולו של המבקש מן התדירות הנמוכה של המפגשים, אך על כגון דא נאמר "מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך" (משנה, עדיות, ה, ז). כפי שהעיר בית המשפט המחוזי, אם המבקש ישלים עם המצב, ויאפשר לקטין להכות שורשים אצל משפחתו המאמצת וליהנות מביטחון ויציבות, ניתן יהיה להגדיל את תדירות המפגשים – ולהפך (ראו עניין פלוני, פסקה 16).

7. אשר על כן, הבקשה נדחית. אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ה' באדר התש"ף (1.3.2020).

ש ו פ ט